

Romana Brolih

GLASOVI

Otac je htio ime Tamara, a majka Larisa, ponekad mi se čini da je njihova odvažnost da me nazovu Tamarisa odredila ovaj glas koji me ne napušta. Meni je pak bilo bliže glasanje majmuna Tamarina i glazba otoka Visa na kojem se lako mogu zamisliti kao ukrasna biljka.

Bila sam najmlađe dijete od četvero s unutarnjim osjećajem jedinice. Kad bi u stanu postalo pretijesno uzimala sam glazbu i bježala ispod vrbe u kvartu. Knjige su došle kasnije. Nisam čitala puno, ali sam glazbu trošila bjesomučno. Dok su moji vršnjaci ispod jastuka skrivali zabranjene knjige, ja sam u mislima čuvala zabranjene ljude.

Neke od njih pustila sam da uđu.

Moja najbolja prijateljica bila je kazeta imena Hir. Kupila sam je u knjižari koja se nalazila u mojoj zgradi, na njoj napisala svoje ime i nosila je svuda sa sobom. Imala sam devet godina.

Usamljeni nismo ako imamo s kim podijeliti svoja previranja, ako imamo kome pokloniti svoj unutarnji glas, a da ga ne uzme zdravo za gotovo. Rijetkost.

Tako su govorili.

A onda, nekoliko godina kasnije je došao Tom, ispružio ruku i tražio novac, kupio bi cigarete, sjeo na klupu i pričao bez prestanka, ubrzano, kao da mu netko štopa minute, izmišljao je priče i tražio podršku. Toma su zbog tih laži, žicanja i izbrazdanog lica izbjegavali. Jer nije mu se kao ni nama događalo ništa, osim usamljenosti i potrage.

Prebalava si za probisvijete koje skupljaš oko sebe. Tako su govorili. Kasnije sam te koji probijaju svijet sretala na cesti, u ustanovama, u ateljeima, na pozornici...

Stariji brat rekao je da bi bilo dobro da biram društvo, mlađi je svoje misli podijelio s gitarom, a sestra je najavila zaruke. Više mi se sviđa riječ probisvijet nego zaruke, rekla sam. Smijali su se. Nije mi bilo smiješno. Pobjegla sam u sobu šapnuti kazeti što mislim o tome.

Tom je živio s majkom i sestrom. Nosio je uvijek iste hlače. I tenisice iz kojih bi virio prst. Ponekad je promijenio majicu. U ruci je gotovo uvijek držao cigaretu. Nije imao neko simpatično lice, naprotiv. Ne znam kakvu je glazbu slušao, ali s njim sam išla na prvi koncert i gledala prvi film. Tom je svoje tajne i nemogućnosti dijelio sa mnom. Ja sam ih dijelila s kazetom još puno godina poslije.

Nisam prizivala Toma, nisam željela Prošlost na vratima jer u ovom životu željela sam je samo kao misao, nisam bila spremna na nju u obliku ljudskog bića.

A onda se opet pojavio Tom, ispružio ruku i tražio novac. Gledao je kroz mene, htio je da ga ne prepoznam, ali bilo je kasno. Spoznaja da je cesta ostala njegov dom, sušila mi je grlo i pritiskala glavu.

- Čitao sam nešto tvoje nedavno. Uspjela si.

- Jesam, imam psa i mačku i još uvijek ljubim kazetu kad mislim da nitko ne gleda. Ona mi je jedina ostala, ploče su mi ukrali, a sve druge kazete sam bacila, tako je i s ljudima.

- Ja sam se jučer vratio mami.

Pristojnost ga nije napustila. Koljena su mu izgrebena kao nekad, nosi kratke hlače i dolčevitu. Zaglavljani pedesetogodišnjak, rekli bi prilagođeni.

Tomov pogled pomilovao me po licu, vratio u djetinjstvo i koncert s kojeg mi je ostao samo jedan stih „Ovaj krug sam smislio ovaj krug sam stvorio.“

A onda smo počeli govoriti u isto vrijeme, više ne znam tko je zapravo izrekao koju rečenicu, padale su po nama kao nekad...

- Svako ima svoj put.

- Svako ima svoj punkt.

- Al' nemamo isti start.

- Uglavnom ostajemo na startu.

- Djeca Trešnjevačkih dimnjaka, snovi o Londonu i Berlinu.

- Zašto ih nismo ostvarili?

- Jer bi morali nešto i raditi (smijeh).

- Misliš da bi i tamo žicao novac?

- Misliš da bi tamo objavila knjigu?

- Ionako su mi ljudi važniji od knjiga. Kad ih pročitaš više ih nikad ne otvaraš.

- Ljude? Čekaj, pa ti si mizantrop?

- Ne. Mizantropija je plemenita.

- Dobro si? – pitala sam.

- Dobro, dobro, kako ste, kako si, evo ide, vani je sunce, unutra kiša ili obrnuto. Dobro sam jer me uglavnom nema, dan, dva sam ovdje, mjesec, dva mjeseca u bolnici. Uzmam sve što mi ponude. I ovi vani i oni unutra. Ništa ne odbijam.

- Nikad to pitanje ne postavljam bez veze. Samo sam htjela...

- Sad moram ići, evo ide tramvaj, popodne žicam u Centru. Ti si još uvijek u istoj kancelariji? Kako je tebi vani, a kako unutra. Si dobro? Vikao je iz daljine, posprdno.

Nije mi bilo smiješno. Jesam li nešto propustila tražeći izlaz i balans u tom naizgled jednoličnom životu? Važno je bilo maknuti se s ceste. Hrabrost se događala negdje drugdje, u nekim drugim ljudima. Tuđa očekivanja razočarana su pognula glavu. Moj je otpor bio ne činiti ništa i puštati povremeno samo one ljude koji ne žive u laži. Pa čak i kad bi to sa strane izgledalo kao nesklad. Kad bih osjetila i malu laž zatvarala sam vrata, ne bi otišla nigdje, ali do mene više nije bilo moguće doprijeti. Nikom, osim Ajši i Umjetniku. Prijateljima iz ovog života.

Njih je teško voljeti, ali lako pretvoriti u pjesmu.

Ajšu sam prvi put vidjela u vrijeme velikog razočarenja, odnosa koji se dugo pretvarao da je živ. Zemlja je bila stisnuta od straha, a grad podrhtavao. Godinu dana nismo progovorile ni riječ, a onda smo zaglavile u liftu, nakon toga sam bitne rečenice željela dijeliti samo s njom.

Te sam noći sanjala kako ulazi u moju zgradu s markantnim, bradatim muškarcem. Iz pogleda mu je izbijao nedostatak smisla za humor. Stajao je skamenjen, bez riječi kao da je spomenik, a ne živo biće. Ajša je šaptala kao u nekoj vrućici. Ubrzano.

- Ne znam se rastajati, ne znam ostavljati, moja odustajanja imaju gadan okus, a predugo sam odgađala, predugo sam odgađala, nisam znala kako izaći iz pustinje, ne događa se ništa loše, ali, ali shvatite, ne događa se ništa. A ja ne mogu biti dobro sa ništa, nemam snage za ljude, nemam snage za prijateljstvo, ali ostavit ću odškrinuta vrata, slobodno uđite kad osjetite da je trenutak. Možda neću uvijek biti tu, ali kada ću biti dat ću sve od sebe da zavalim vaše pjesme.

- Možete li pomaknuti vašeg prijatelja da uđem u lift? rekla sam blago.

- Kojeg prijatelja? pitala je.

- Ovog što stoji između nas.

- On se negdje morao skloniti od kiše. Nemojte se bojati, pretežak je, najbolje da ga ostavimo ovdje, pa će ga netko jači od nas uzeti sa sobom, ja vjerujem da će doći netko 'ko ga želi upoznati. Nas dvije ne, ne, nama će pasti, sigurno će pasti.

- U rukama je držala dvije slike.

- A, da, slike (rekla je), ma ne, nisu to neke slike, nemaju neku vrijednost. Nisu baš za pokazivanje. To je kao neka moja terapija.

- Voljela bi ih vidjeti.

- Ali ne, to nije moguće, oprostite mi zbog toga.

- Oprostite vi meni na forsiranju bliskosti.

- Nisam to tako doživjela, samo, ja, ja ne znam uvijek što bi s ljudima... ma, ne znam nikad.

San se prekinuo u trenutku kad se muškarac pretvorio u Umjetnika.

Nikad je više nisam sanjala. Ona nije bila moja podsvijest, bila je svijest. Svjesno nisam odustajala od nje.

Umjetnik je bio konstanta. Bez spola, bez strasti, bez želje. Ljubav je zalijevao samo prema bratovoj djeci. Životinje je podnosio, a odrasle ljude uglavnom prezirao. Našu su vezu mnogi nazivali ljubavnom. Ona je to i bila, ali falio je onaj intenzitet koji daje smisao i slabost istovremeno, taj nevidljivi vulkan, ta snaga koja provaljuje.

Slični smo, Umjetnik i ja.

On ne pušta nikog, voli rutinu. Ja neke pustim, prvo ih utopim, pa utopim. Ne znam što bih s njima kad leptiri ponovo postanu gusjenice. Glas da sam hladna uveseljavao me.

- Dosadit će ti, svi ti dosade. Pusti tu Ajšu na miru. Vidiš da bježi.

- Nemoguće da je sad pustim, jedva sam je našla.

- *Pa nikad se prva ne javlja, možda joj tvoje priče nisu potrebne?*
- *Taj odnos nije običan, rekla sam ti već sto puta.*
- *Nijedan odnos nije običan.*
- *Osim onih koji to jesu.*
- *Zašto nikog nisi upoznala s Ajšom? Pa ni sebe, prilagodila si se njenoj glavi, uvijek radiš istu grešku. Vole te jer postaješ oni, a ne zbog toga što si ti. I dalje ništa ne razumiješ.*
- *Važno je da ti razumiješ!*
- *Ona me poznaje.*
- *Tvoja sklonost mistificiranju postaje naporna.*
- *Moguće. Ali tako preživljavam, a ti?*
- *Ja?*
- *Ti si sam sebe nazvao umjetnikom, mi smo slični.*
- *Umjetnost preživljavanja*
- *Umjetnost prenemaganja*
- *Umjetnost preživljanja*
- *Umjetnost prepoznavanja*
- *Umjetnost podgrijavanja.*
- *Ti si ljubomoran.*
- *To je tako plitko. Za niža bića.*
- *Ja sam niže biće.*
- *Posesivnost opet više.*
- *Posesivnost je isprepadanost.*
- *Pa, da, tvoja najbolja prijateljica. Želiš je zalijepiti za sebe.*
- *Ajšu? Ne, to se u ovom slučaju neće dogoditi.*
- *Nisam pitao što će se dogoditi nego što želiš.*
- *Što želim, što želim. Želim zagrliti Liv Ullmann,*
žeeelim biti kamerman u filmu Carol, i Mostovi okruga Madison i Paris Texas.
Napiti se s Patriciom Highsmith, plesati s Deanom Stentonom
na neku od pjesama Elle Fitzgerald, puštenu iz džuboksa. Želim šutjeti s Erykom Badu.
- *I povremeno žicati s likom iz prošlosti, rekao je preglasno.*
- *Zamisli, nije me odmah prepoznao.*

- Jesi li mu se predstavila novim imenom, ili?
- Misliš da je smješno. Sve sam to ja.
- Pa i ne. Tvoja sklonost bezveznjacima ne jenjava. Nekad mi se čini da ništa od toga nisi ti.
- Ni tvoja pretencioznost i okretanje glave od ljudi koje si poznavao.
- Možda bi bilo bolje da mu se drugi put ne javljaš. Tomu. Sasvim dobro plivaš u ovom omraženom građanskom društvu. Nakon dana provedenog s njim postaješ tmurna na neki prizeman način.
- Aha. Inače sam profinjeno turobna. Na nivou. Koja je razlika?
- Razlika je velika, ne moramo sve definirati.

Prije njih dvoje živjela sam u slobodnom svijetu raznolikosti, ne sjećam se kada sam se počela povlačiti, kada su krenuli strahovi. Kada sam točno spustila rampu i zamrznula pokušaje.

Nije moguće živjeti vlastitu nutrinu. Ubilo bi nas.

Tako su govorili.

Zato sam odložila svoje lice i odgodila život. Zato sam pokazivala Umjetnika a prešućivala Toma. Rekla sam svima da sam to ja. I povjerovala u taj užas.

Život pored pruge odnosio se prijateljski prema mojoj afektaciji. Želja koja je tražila da je izbavim iz stajaćeg vagona bila je Ajša. Htjela je biti dio tog procesa, htjela je novom početku darovati svoje ime.

